

О.І. Корсак, викладач, кафедра іноземних мов

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ В МІЖНАРОДНИХ ТЕСТУВАННЯХ PISA ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Держави світу усе активніше намагаються підвищити якість своєї освіти і винаходять усе новіші засоби для приваблення до себе здібної молоді з усіх куточків світу. Та неподоланою залишається проблема об'єктивного вимірювання якісних і кількісних результатів діяльності мережі шкіл та ВНЗ, насамперед, у порівняльних аспектах з відповідними показниками інших країн.

У цих тезах в центрі нашої уваги будуть не національні, а міжнародні педагогічні вимірювання, оцінювання і тестування. Як відомо, у даний момент найбільш результативними вважаються наднаціональні виміри вміння читати серед учнів початкових шкіл (тестування PIRLS), вимірювання знань учнів 4-го і 8-го класів з математики і наук про природу (тести TIMSS), а також комплексні засоби оцінювання «готовності до життя – XXI» учнів 15 років (PISA). У педагогічній пресі України можна віднайти поодинокі статті про ці тестування, але не існувало таких узагальнених даних, які дали б змогу кожному освітянину України достатньо швидко і легко отримати уявлення про еволюцію показників учнів всіх-країн-учасниць за всі проведені виміри. Організатори тестувань найбільше переймалися науковою точністю й отриманням таких даних, які через складну систему великих тестових балів не просто вказують на лідерство чи відставання знань учнів, а дають змогу порівнювати «ефективний час навчання». Наприклад, у мовній грамотності дівчата всього світу мають вищі знання і переважають хлопців так, наче вони навчалися на рік чи навіть півтора довше.

З вказаних трьох варіантів тестувань найкращими вважаються PISA – Programme for International Student Assessment. Вони, безсумнівно, найкорисніші для України, бо в них бере участь мало не половина держав світу, з яких для виконання вміло складених завдань за чіткими правилами обирають багато тисяч учнів 15 років з усіх шкіл – загальноосвітніх, професійних та інших.

Тести PISA проводять кожні три роки, розпочинаючи з 2000-го року. Організаторами і головними виконавцями є порівняно багаті країни-члени ОЕСР (Організація з економічної співпраці та розвитку), тому за двадцять років PISA перетворилася в глобальний науково-освітній проект. Завдання PISA дають змогу достатньо точно виміряти грамотність учнів у читанні – Reading Literacy, математиці – Mathematical Literacy і природничих науках – Scientific Literacy).

Кожні виміри надають таку велику кількість даних, що їх трансформація оприлюднюється в шести томах і сотнях різноманітних таблиць і займає 12-16 місяців. Всі вони доступні в Інтернеті, але більшість освітян надто заклопотані поточними турботами для вивчення всього масиву таблиць і текстів. Для полегшення ознайомлення хоча б із загальними даними ми створили таблицю 1, яка містить всі досягнення тих держав, які брали участь в PISA не менше трьох разів (усіх інших виявилось 20, серед них – Молдова, Грузія, Азербайджан та інші країни з СНД з Україною включно).

Загалом виявилось чимало дуже активних учасників PISA, для яких легко виявити загальні тенденції змін діяльності національних шкіл – постійний занепад чи варіації від поганих результатів до усе кращих. Серед экс-радянських країн хороший приклад надає Естонія, яка значно поліпшила роботу школи і в Європі випередила навіть багаторічного чемпіона – Фінляндію. Важливим наслідком тестувань PISA стало доведення того, що школа держав Заходу виявилася відчутно гіршою від шкіл провідних в освітній сфері країн Сходу.

Погано також і те, що більшість розвинених держав навіть не намагається поліпшити ситуацію і повернути собі лідерство.

Таблиця 1. Сумарні результати всіх вимірів PISA та еволюція показників країн-учасниць

Країни	місце в PISA-2000	місце в PISA-2003	місце в PISA-2006	місце в PISA-2009	місце в PISA-2012	місце в PISA-2015
Австрія	8	21	22-23	32	21	27
Австралія	6	6	9	10	18	19
Албанія				60	62	56
Аргентина			53	56	59	40
Бельгія	12	11	13	15	20	21
Болгарія			45	46	47	46
Бразилія			52	53	57	62
Велика Британія	7		19	22	22	23
Гонконг		3	2	2	2	3
Греція	26	33	38	38	42	43
Данія	18	20	20-21	23	26	17
Естонія			11	13	8	4
Ізраїль			39	41	40	39
Індонезія			51	59	63	64
Ірландія	9	15	15	26	14	10
Ісландія	13	17	24	20	34	35
Іспанія	20	29	34	34	31	30
Італія	24	31	36	36	30	33
Йорданія			48	52	58	61
Канада	5	7	3	7	10	5
Катар			57	61	64	59
Колумбія			54	55	61	58
Латвія	27	27	27-28	33	27	29
Ліхтенштейн	22	4	8	12	9	
Люксембург	30	28	30	35	32	36
Макао (Китай)		10	14	18	13	6
Мексика	29	38	47	49	52	57
Нідерланди		9	7	9	12	14
Німеччина	21	18	15	16	17	13
Нова Зеландія	4	8	6	8	19	15
Норвегія	15	24	27-28	17	28	18
Перу				63	65	63
Південна Корея	2	2	4	5	5	8
Польща	23	22	20-21	19	11	20
Португалія	28	32	35	30	33	26
Росія	25	30	37	40	39	28
Румунія			46	48	48	48
Сінгапур				4	3	1
Словаччина		25	29	31	41	42
Сербія		34	42-43	44	44	

Словенія				21	26	11
США	16	26	32	25	29	31
Таїланд		37	44	50	50	54
Тайвань			5	14	7	9
Туніс			56	58	60	66
Туреччина		36	40	43	43	50
Угорщина	19	23	26	28	35	39
Уругвай		35	42-43	47	54	49
Фінляндія	1	1	1	3	6	7
Франція	11	13	25	24	23	25
Хорватія				39	37	37
Чехія	17	14	20-21	29	24	32
Чилі			41	45	49	45
Чорногорія			50	54	53	53
Шанхай (Китай)				1	1	12
Швейцарія	14	16	12	11	16	16
Швеція	10	12	18	27	38	24
Японія	3	5	10	6	4	2

Головне джерело – [http:// www.pisa.oecd.org/knowledge/home/intro.htm](http://www.pisa.oecd.org/knowledge/home/intro.htm)

Та не бракує прикладів правильного використання результатів тестувань PISA. Чи не найбільш переконливий – Японія. Вона в заключній третині XX ст. була лідером в освіті, про що свідчили успіхи учнів на олімпіадах. Але керівники освіти захотіли більшого і в другій половині 1990-х років розпочали дуже швидко і максимально глибоко комп'ютеризувати навчальний процес в системі обов'язкової освіти. Тільки завдяки даним PISA 2000, 2003 і 2006 років пощастило переконати навіть найбільш впливових прихильників комп'ютеризації у тому, що майже пропорційно до сили втручання комп'ютерів в роботу дитячого і підліткового мозку зменшується його спроможність сприймати, обмірковувати і використовувати тексти та іншу когнітивно-складну інформацію. Учні Японії, які приймали участь у тестуванні PISA–2006 і засвідчили усього лише 15-місце з читання і використання тексту, одноставно скаржилися на те, що в математичних чи інших завданнях неспроможність швидкого сприймання тексту завадила їм приступити до завдань й успішно виконати їх. Довелося повернутися до старих методів викладання і роботи в класі, що й забезпечило Японії друге місце в 2015 році.

З повідомлень МОН України і матеріалів ЗМІ ми з радістю дізналися про те, що з середини квітня 2018 року і до кінця травня аж 6400 учнів різних закладів України візьмуть повноцінну участь в тестуваннях PISA–2015. Як було відзначено вище, для отримання результатів, яких досягли наші підлітки, доведеться почекати осені 2020-го року, коли для вільного використання буде виведений в Інтернет повний комплекс показників. Це дуже багато даних, адже приблизно півмільйона учнів упродовж кількох годин розв'язували комплексні завдання з різними рівнями вимог – від простих до усе складніших і складніших.

Ми не можемо сподіватися на те, що українські підлітки достеменно повторять те, що зробили під час вимірів їхні ровесники з Сінгапуру (одразу ж здобули четверте місце, а пізніше швидко піднялися на перше). Та будемо сподіватися хоча б на середній показник серед усіх держав з того Європейського Союзу, в який будь-що прагне вступити Україна.

Подібний результат буде вагомою підставою сподіватися на отримання українською системою освіти об'єктивної інформації про те, чи достатньо високою є якість діяльності нашої школи і наскільки ми близькі до європейських стандартів.